

BESZÉLGETÉS A LENGYEL TÖRTÉNÉSZKÉPZÉSRŐL

/Riportunkat 1985 nyarán készítettük Robert Piętekkal, az Uniwersytet Warszawski /Varsói Egyetem/ IV. éves történelem szakos hallgatójával./

Kedves Robert, először is azt szeretnénk, ha néhány szóval bemutatnád az egyetemeken folyó történészképzést, és beszámolnál a négy év alatt szerzett tapasztalataidról!

Talán a legjobb, ha a fölvétellel kezdem, hiszen a pályázók bekerülése nálunk sem automatikus. Történelem esetén fölvételi vizsgát kell tenni természetesen történelemből /írásbeli és szóbeli/, egy idegen nyelvből /írásbeli/ és földrajzból /szóbeli/. A későbbiekben minden szakon kötelező két szabadon választott, tehát központilag nem meghatározott idegen nyelv tanulása. Ezek egyike a középiskolai előtanulmányokra épül és középhaladó szintű, míg a másik az alapokról indul, s ezen túl a történészek két évig latint is tanulnak. Az igazsághoz persze az is hozzátartozik, hogy ez a nyelvoktatás lehetne sokkal hatékonyabb.

Egy-egy évfolyam létszáma átlagosan száz, és tizenöt-husz fős csoportokba osztják be a hallgatókat, de ez a csoportbeosztás egyáltalán nem merev.

Az egyetemen külön történelemkar létezik, melyhez a történelem-, a régészet-, a könyvtárszak stb. tartozik. A képzés egyszakos, és a többihez hasonlóan a történelem oktatás is öt évig tart. A karon nemcsak a tanárjelöltek vannak, hiszen lehet választani levéltári és ediciós képzést is.

Az öt év alatt évenként egy-egy szigorlatunk van. Ezek a következők: 1. Ókor. 2. Középkor. 3. Az újkor története a francia forradalomig és Lengyelország története az első földosztásig. 4. XIX. század. 5. A legújabbkor, amely elméletileg napjainkig tart. Az első évben tehát az ókor történelmével foglalkozunk. A második év első felében egyetemes középkori történelem és a tárgyalt időszak lengyel történelme a témánk. Már ekkor segédtudományi előadásaink és szemináriumaink is vannak /ikonográfia, oklevéltan, kronológia.../. A második félévben a XIX. századig terjedő egyetemes és lengyel történelemmel foglalkozunk, s természetesen folytatódik a történelmi segédtudományok oktatása. A harmadik év első felében a XIX. századi lengyel és világtörténelem az anyagunk. A második félévben a két világháború közötti időszakokkal ismerkedünk meg. A negyedév első félévének a második világháború, a másodiknak az 1945 utáni korszak a témája. Már ebben az évben a diplomamunka elkészítését segítő szemináriumokat indítanak. A negyed évvel lényegileg lezárul az oktatás, hiszen az ötödik év a diplomamunka elkészítésének s az azt segítő speciálkollégiumok ideje. Ahogy az eddigiekből is kiderült az oktatás keretét az előadások, a szemináriumok és a speciális kollégiumok adják. Minden félévet szemináriumi dolgozattal zárunk, amelyet egy tanársegédnek kell benyújtatunk. Az első nyolc félév ilyen jellegű munkájából legalább egyet egyetemes történelemből kell írni.

Kétféle előadásunk van. Az egyik részletproblémákra koncentrálnak, míg a másik általánosabb és csak összefüggéseiben tárgyalja az adott korszak történelmét. A szemináriumaink is általában egy-egy részletkérdéssel foglalkoznak, és mivel évfolyamonként több oktató is tart szemináriumot, köztük szabad választási lehetőségünk van. Ugyanez érvényes a speciális kollégiumainkra is, és ha valakit bizonyos részterület érdekel, adott a lehetőség annak kutatásához. Én például a szakdolgozatomat a Niger folyó deltájában élő népek XVI-XVIII. századi historiájából írom. Egyébként az elkészült diplomamunkát vizsga keretében kell megvédeni, ahol elméletileg az eddig tanult anyag összességét számonkérhetik, de a gyakorlatban a kérdések a dolgozat témájára korlátozódnak.

A kar diákjainak milyen, szorosan nem a történelemhez kapcsolódó tárgyakat kell hallgatniuk?

Ezen a téren az utóbbi években többször is komoly változások voltak. Először is nem tanulunk logikát. Nem oktatnak dialektikus és történelmi materializmust és szorosan vett filozófiatörténetet sem, de a második évben vizsgázunk egy féléves filozófia előadás oktatónként változó anyagából. A politikai gazdaságtan oktatását az augusztusi /1980/ események után megszüntették, majd 1981. december 13. után ismét bevezették. A harmadik év első felében a kapitalizmus, a második felében pedig a szocializmus politikai gazdaságtanát adják elő. Ezenkívül az első évesek szociológiát, a negyedévesek honvédelmet hallgatnak. Talán bevezetésre kerül a politikatudó-

mány oktatása is.

Az elmondottak csak a varsói egyetemre érvényesek az 1980-ban bevezetett új oktatási rend, illetve annak reformja alapján.

Véleményed szerint napjainkban milyen szintű a lengyel történelemoktatás?

A középiskolákban a történelemtanítás súlypontját az események ismertetésére helyezik, és ezen belül különös fontosságot kap a lengyel történelem. Ennek nyilvánvaló hátránya, hogy a gyerekeket nem tanítjuk gondolkodásra, nem látatjuk az összefüggéseket s csak szám adatok halmaza a tanítás. Az egyetemen természetesen más a helyzet. Itt inkább előtérben van a kreativitás, az egyéni kutató és alkotó munka, s ebben nagyon sokat segít az alacsony heti óraszám is. A napi politika és az ideológia kevésbé hat a karon folyó oktató munkára. Nincs munkásmozgalom-történet tanítás, és igen kevesen foglalkoznak ilyen jellegű problémákkal. Nincsenek a legújabb kort tárgyaló tankönyveink sem, és ez talán nem a szerzők hibája. A szemináriumainkon és az előadásainkon nem léteznek kényes témák, oktatóink többsége igyekszik a valóságot föltárni. A jobb előadások általában az adott oktató kutatási területéből merítenek, s olyan kutatási eredményeket közölnek, melyek esetleg még nyomtatásban nem olvashatók.

Említetted, hogy a hallgatók számára is van lehetőség tudományos munka folytatására. Nos, ezzel a lehetőséggel mennyire tudtok élni?

Természetesen mi is igyekszünk bekapcsolódni a komo-

lyabb tudományos tevékenységbe, s nemcsak színvonalasabb diplomamunkák írásával. Régebben volt egy több szekcióra tagolódó tudományos körünk, amelynek újbóli munkáját egyelőre nem engedélyezik. A karon belül van külön történész lap, a "Teka Historyka", ez azonban igen ritkán jelenik meg. Ebben a hallgatók jól sikerült szemináriumi dolgozatait, vagy egyéb cikkeit jelentetik meg. Olvashatunk az újságban címertani, köztörténeti, geneológiai stb. tárgyú munkákat. Napjainkban az egyetemisták segítségével folyik egy nagy jelentőségű gyűjtőmunka, amelynek keretében összeírjuk a hazánk területén lévő különböző korú és stílusú, de forrásértékkel bíró műemlékeket: templomokat, szobrokat, emléktáblákat, sírokat stb.

Az egyetemi hallgatókra a tudományos munka mellett jellemző a politikusság. Nálunk a szervezettség igen alacsony, alig néhány százalék. A ZSP /lengyel KISZ/ -nek csak elvétve vannak tagjai közülünk. Ez természetesen egyáltalán nem jelenti a hallgatók érdektelenségét a közéleti kérdések iránt.

Mint tudjuk, Lengyelországban főként egyszakos képzés folyik. Mi a véleményed a kétszakosságról, és milyen előnyeit látod az egyszakosságnak?

A kétszakosság szerintem egyáltalán nem előnyös, mivel két különböző tudományág tanulásában elmélyülni nem lehet megfelelő módon, márcsak az idő hiánya és a fölhalmozott ismeretanyag miatt sem. Azonban az egyszakosság sem jelenthet, vagy legalábbis nem szabadna jelentenie egyoldalúságot, hisz speciális kollégiumaink keretében más irányú képzést is kaphatunk. Kétszakos képzés nálunk is létezik a legkülönbözőbb

párosításban. Ha valaki szeretne egy második tantárgyat is tanulni, olyat választ, amelyet akar. Így elképzelhető akár egy matematika-pszichológia, történelem-biológia vagy éppen egy történelem-fizika párosítás. Ezen a téren általánosnak mondható a következő gyakorlat: egy hallgató tanulni kezd mondjuk történelmet, s mikor harmad- vagy negyedéves lesz, a történelem továbbtanulása mellett választhat magának egy másik tárgyat, s ezt mint elsőéves hallgatja. Később lehetőség van arra is a tanulmányi idő lerövidítése végett, hogy egy év alatt négy félév anyagát végezzük el. Magától érthetően más szakok szemináriumát és előadásait a szak főlvele nélkül is látogathatjuk.

Az egyetem elvégzése után milyenek az elhelyezkedési lehetőségeitek, és hogyan ítéled meg a mai Lengyelországban egy történész szerepét?

Elhelyezkedési lehetőségeink: dolgozhatunk iskolában, levéltárban, könyvtárban, könyvkiadónál és tudományterületen is, de ez utóbbi sajnos a helyszűke miatt igen keveseknek adatik meg. Sokan elhagyják a szakmát, vagy mert nem kaptak megfelelő állást, vagy mert a fizetések rendkívül alacsonyak. Tréfásan szokták mondani, a Varsói Egyetemen a portás keres a legtöbbet.

S a történész feladatai? Szerintem a történésznek nincsenek ők valami különös módon kiemelők feladatai, viszont az is igaz, hogy csak a történelem segítségével és annak példáján tudjuk megérteni jelen helyzetünket, s bízhatunk a jövőben. Ezért egyáltalán nem mindegy, mit és hogyan tanulunk.

Végezetül még egy kérdés. Magyarországon a középiskolai tankönyvek ugyan nem, de az egyetemi jegyzetünk viszonylag részletesen foglalkozik Lengyelországgal. Vajon általában a lengyelek mennyit tudnak rólunk?

A magyar történelmet csak igen felületesen tanítjuk, melyet talán a két nyelv óriási különbségével is magyarázhatunk, habár az emberekben él egy határozott magyar-szimpatia. Természetesen különös módon számontartjuk a közös dolgainkat, így: Lajos királyt, Boldog Hedviget, Báthorit, Bemet, vagy hogy csak a legutóbbi időket említsem, a magyarok második világháborús segítségnyújtását, mikor kb. száz-ezren menekültek az agresszorok elől Magyarországra. Különösen keveset tudunk Magyarország 1945 utáni történelméről, és csak néhány jelentősebb eseményt ismerünk.

Köszönjük a beszélgetést.

Készítették: Ewa Malinowska

Orbán Imre